

Петрова Т. О. Лексикографічне репрезентування фемінітивів у словниках різних типів ХХ–ХХІ ст. *Проблеми галузевої комунікації, перекладу та інтеграційні процеси в суспільстві*: матеріали ІХ Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 23 квіт. 2020 р.). Харків: Нац. акад. Нац. гвардії України, 2020. С. 51–53.

ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ПЕРЕКЛАДУ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУСПІЛЬСТВІ

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ
УКРАЇНИ**

Гуманітарний факультет

Кафедра філології, перекладу та стратегічних комунікацій

МАТЕРІАЛИ

**ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ПЕРЕКЛАДУ
ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУСПІЛЬСТВІ»**

23 квітня 2020 року

Харків 2020

**NATIONAL ACADEMY OF THE NATIONAL GUARD OF
UKRAINE**

School of the Humanities

Department of Philology, Translation and Strategic Communication

**IX INTERNATIONAL CONFERENCE
«PROBLEMS OF PROFESSIONAL COMMUNICATION,
TRANSLATION AND INTEGRATION PROCESSES IN SOCIETY»**

April 23, 2020

Kharkiv 2020

УДК 81'26:347. 78.034

М 33

Матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції «Проблеми галузевої комунікації, перекладу та інтеграційні процеси в суспільстві». Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2020. 112 с.

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету:

Сергій ІЩЕНКО, начальник гуманітарного факультету, кандидат педагогічних наук, полковник

Члени оргкомітету:

Олексій ЛУНЬОВ, заступник начальника гуманітарного факультету з навчальної роботи, підполковник

Олександр ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ, заступник начальника гуманітарного факультету по роботі з особовим складом, підполковник

Ірина ЛИСИЧКІНА, завідувач кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук, доцент

Людмила ПЕЛЕПЕЙЧЕНКО, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, доктор філологічних наук, професор

Поліна ТКАЧ, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук, доцент

Вікторія КОНАРЖЕВСЬКА, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат педагогічних наук, доцент

Лілія ДОРОШИНА, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук

Тетяна СВІТЛИЧНА, завідувач навчальної лабораторії кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій (секретар оргкомітету)

Редакційна колегія:

Поліна ТКАЧ, професор кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук, доцент

Наталія КАРПЕНКО, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук

Лілія ДОРОШИНА, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій, кандидат філологічних наук

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, гуманітарний факультет, тел. (057) 739-26-37

До збірки ввійшли матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції «Проблеми галузевої комунікації, перекладу та інтеграційні процеси в суспільстві» (23 квітня 2020 року), присвяченої проблемам галузевої комунікації, міжкультурної комунікації, теорії та практики перекладу, методики викладання тощо. Тези доповідей покликані сприяти підвищенню наукового та методологічного рівня досліджень у галузі філології.

необхідно фіксувати увагу на реальних помилках у меседжах названого виду з метою недопущення їх у майбутньому; 2) за відсутності чіткої концепції стратегічного нарративу слід спиратися в його моделюванні на ключові цілі стратегічних комунікацій. Обґрунтування чіткої концепції стратегічного нарративу для умов України розглядаємо як перспективу дослідження теми.

Література

1. Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. *Стратегічні пріоритети*, № 1 (34), 2015. С.146–151.
2. Дубов Д. В. «Стратегічний нарратив»: до проблеми реалізації сутнісної складової стратегічних комунікацій в Україні. *Аналітична записка*. URL: <http://www.niss.gov.ua/artides/2377/>
3. Commander's Handbook for Strategic Communication and Communication Strategy. Version 3.0. US Joint Forces Command Joint. Warfighting Center, 2010. 232 p.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНЕ РЕПРЕЗЕНТУВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У СЛОВНИКАХ РІЗНИХ ТИПІВ ХХ–ХХІ СТ.

Тетяна ПЕТРОВА

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва,
Харків, Україна

У сучасному мовознавстві все більшу увагу дослідників привертають фемінітиви – іменники ж. р. на позначення професій, що можуть бути альтернативами до відповідних номінацій ч. р., напр.: *викладач – викладачка, доцент – доцентка, професор – професорка, секретар – секретарка* тощо. Сьогодні суспільство по-різному «реагує» на використання таких мовних одиниць: в усному мовленні та ЗМІ вони широко використовуються, а в професійній сфері, у її усній і писемній формах, спостерігаємо навмисне «уникання» назв професій жіночого роду. Проблема вживання фемінітивів і їхнє репрезентування в словниках різних типів актуальна.

У слов'янських мовах активно функціують фемінітиви й існує система суфіксів для творення цієї групи слів. Так, у Чехії ще 50-60 років тому розгорнулися гарячі мовознавчі дискусії щодо того, як правильно: «Pani doktor», «Pani doktorka mi poradila». Нині в чеському мовленні простежується тенденція до активного використання фемінітивів, однак

старше покоління носіїв цієї мови надають перевагу усталеній формі «*ranı doktor*».

Функціонування фемінітивів у національній мові має досить давню історію й традицію. Відомо, що ще в першому українському друкованому словнику «Лексис» (1596) Лаврентія Зизанія зафіксовано такі найменування осіб ж. р.: *горбата, дочка, медведиця, молодиця, невістка, скорчена, сляка «скривлена»*. У наступні XVII–XIX ст. їхня кількість зростає, утім переважно в усному мовленні, а в писемні джерела й словники вони потрапляють повільніше.

На поч. XX ст. відстежуємо хвилю фемінізації: жінки завзято опановують нові професії, доводячи суспільству свою рівність перед чоловіками, відповідно кількість фемінітивів збільшується. Крім того, 20–30-і рр. XX ст. – це період українізації, «золотого десятиліття»: активно формується термінологія як наука, розбудовуються лексико- й термінографія, лексикографи кодифікують фемінітиви у словниках й відповідно рекомендують їх до вживання.

Так, у загальномовному «Російсько-українському словнику» (1924–1933) А. Кримського репрезентовано назви жіночих професій: *делегатка, інструкторка, інспекторка, друкарка, лікарка, викладачка, законодавиця, заступниця* та ін. У цьому виданні виявляємо й терміни-фемінітиви на позначення професій у сільському господарстві, зокрема: *бухгалтерка; доглядачка, доглядниця; косарка; лісничиха; медоварка, медоварниця; мельничка, мірошничка, млинарка; мідяриха, мідничиха, котляриха; місільниця; накрішувачка; чередниця, корівниця, телятниця, гусятниця* тощо.

У словнику Б. Грінченка (1907–1909) репрезентовано такі фемінітиви: *лікарка, комірниця (квартирантка)* тощо. У виданні «Словник української мови» (упор. Б. Грінченко; ред. С. Єфремов, А. Ніковський, 1927) також зафіксовано низку подібних номінацій: *баштанниця; бондариха, доярка; дробинниця* (жінка, яка доглядає за домашньою птицею); *жниця, жнія, жнійка; кашоварниця; лічильниця* тощо. Отже, словники української мови поч. XX ст. містили значну кількість фемінітивів, що описували тогочасну професійну діяльність українських жінок.

1933 р. розгорнуто деукраїнізацію, уведено новий правопис української мови, в основу якого покладено «стирання» відмінностей між українською та російською мовами, а головно наближення до моделей словотворення російської мови. Зауважмо, що в російській мові на позначення назв професій панівними є найменування ч. р. Так, лексичний склад національної мови дуже «збіднів». За часів СРСР фемінітиви, звісно,

функціювали, але зі значним обмеженням. Утім, протягом 1970–1980 рр. укладено «Словник української мови» (в 11 т.), що попри тогочасну мовну політику нараховує значну кількість фемінітивів, напр. галузі сільського господарства: *городниця, молочниця, пастушка, птахівниця, садівниця, свинарка, складальниця, скиртувальниця* тощо. Окремі фемінітиви в цьому виданні мають стилістичні позначки *розм.* чи *зневажл.*, що звужують сферу їхнього вживання розмовним стилем. Загалом у «Словнику української мови» (в 11 т.) і «Словнику української мови» (у 20 т.) репрезентовано майже 3000 найменувань осіб жіночої статі. Між тим традиція широкого застосування фемінітивів в українській мові все ж таки повністю не переривалася ніколи лише українською діаспорою, що впродовж ХХ ст. користувалася мовними нормами 20-х рр. ХХ ст.

Сьогодні відновлюється традиція активного використання фемінітивів в українській мові. Цінним є піонерний короткий (усього 16 с.) «Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцерок територіальних управлінь державної служби України з надзвичайних ситуацій» (2018) Г. Плачинди.

Новий правопис 2019 р. ґрунтується на кращих засадничих принципах правопису 1928 р., зокрема відведено значну увагу способам й особливостям творення фемінітивів, що є рекомендаціями до нормативного їхнього вживання у професійному спілкуванні, науковому, офіційно-діловому та інших стилях.

Отже, фемінітиви на позначення професій у сільському господарстві репрезентовані насамперед у загальномовних словниках 20-30-х рр. ХХ ст. На жаль, сучасні термінологічні словники означеної галузі здебільшого не відображають найменувань професій жінок. Мовні одиниці ж. р. на позначення професій у сільському господарстві становлять важливу терміно-семантичну групу понять, лексикографічне репрезентування яких зробить опис терміносистеми галузі повним і всебічним. Перспективним є укладання словника фемінітивів сільського господарства або їхнє введення до реєстру фахових словників.

ЗМІСТ

Gergana ALEKSIEVA	
Problems of Cross-Culture Communication.....	3
Людмила АРХИПЕНКО	
Формування здатності до міжкультурної взаємодії при вивченні української мови як іноземної.....	5
Ганна БАБАК, Артем БІЛОУСОВ	
Інтернет та міжкультурна взаємодія як частина лінгвокраїнознавчого аспекту.....	9
Анастасія БЕЗДІТКО	
Телескопія як один із сучасних способів словотвору в англomовному просторі.....	11
Володимир ГУРКОВСЬКИЙ, Сергій ДМИТРУК	
Механізм здійснення ефективної стратегії державного управління у сфері національної безпеки України.....	13
Олена ДОЛГОПОЛ, Олена КІР'ЯНОВА	
Формування мовної компетентності студентів через використання технології веб-квесту.....	15
Мирослава ЗАБОТНОВА, Оксана БОГДАНОВА	
Меми з політичним контентом як одиниця навіювання в кіберпросторі.....	18
Ганна ЗІНЧЕНКО	
Толерантність як одна з умов ефективної міжкультурної комунікації...	20
Iryna IZHUTOVA	
Strategic Communications in Annual National Program.....	22
Олена ІЛЬЧЕНКО	
Медіаграмотність як інтегрований курс у програмі здобувачів вищої освіти.....	24
Ігор КОВ'ЯХ	
Діалог із викладачем як провідна форма залучення студентів до усного мовлення.....	27
Вікторія КОНАРЖЕВСЬКА	
Мотивація – інструментальна компонента підготовки перекладачів....	29
Frederic LABARRE	
Social Media Radicalization Theory.....	32
Юлія ЛЕБЕДЕНКО	
Маніпулятивні стратегії в передвиборчій програмі кандидата в президенти України І.П.Смешка	33

Наталя ЛИСЕНКО	
Проблеми дистанційного класу	35
Ірина ЛИСИЧКІНА, Ольга ЛИСИЧКІНА, Поліна ТКАЧ	
Лінгвістичне забезпечення та стратегічні комунікації в системі забезпечення військ (сил)	37
Віта МІРОШНИЧЕНКО	
Підвищення комунікативної компетентності майбутнього офіцера	39
Олена МУРАВЬОВА, Вікторія АРХИПОВА	
Практичне значення комунікативної освіти у сфері іноземних мов	40
Marharyta МІАНКА, Inna YEROMENKO	
Strategic Communications in Business Sphere	43
Оксана ПАВЛОВА, Лілія МОНАСТИРЬОВА	
Інтент-аналіз як один із методів дослідження мовної особистості	44
Елена ПАНТЕЛЕЕВА	
Формирование учебных и преподавательских установок в процессе обучения переводу	47
Людмила ПЕЛЕПЕЙЧЕНКО	
Стратегічний нарратив: позитивний досвід і помилки	49
Тетяна ПЕТРОВА	
Лексикографічне репрезентування фемінітивів у словниках різних типів ХХ–ХХІ ст.	51
Ірина ПІДЛУЖНА	
Невербальне спілкування в процесі міжкультурної комунікації (на матеріалі невербальної комунікативної поведінки німців та українців)	54
Вікторія ПОСМІТНА	
Способи комунікативної протидії силових структур викликам інформаційної агресії	55
Євген ПРОКОПЕНКО, Ігор СІВОХА	
Інтегроване використання технологій стратегічних комунікацій і рефлексивного управління	58
Світлана РЕВУЦЬКА	
Специфіка мовної реалізації соціальних завдань Та її відтворення в перекладі	60
Світлана РУДЕНКО	
Вербалізація руйнування гендерних стереотипів у сучасній глутонічній комунікації	62
Larysa SAZANOVA, Liubov RUSANOVA	
Intercultural Communication in Teaching Foreign Languages	65

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ
ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ПЕРЕКЛАДУ ТА
ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУСПІЛЬСТВІ»

Відповідальний за випуск: Поліна ТКАЧ

Комп'ютерна верстка: Тетяна СВІТЛИЧНА

Підписано до друку 20.04.2020 Формат паперу 60x84/16. Ризограф
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 5. Облік.-вид. арк. 5,4. Тираж 50 прим.
Зам. №15

Редакційно-видавничий відділ Національної академії Національної
гвардії України

Свідоцтво про Державну реєстрацію ДК №4794 від 24.11.2014 р.
Друкарня Національної академії Національної гвардії України
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3